

THANI
NAOO

E

BIBLIOTEKA

8543
1425

SHTETIT

GJIROKASTER

Tregime

**Kabina
e kuqe**

8111-32
NR5

Thani Naqo

**Kabina
e kuqe**

tregime

SHTËPIA BOTUESE
«NAIM FRASHËRI»

Rruga e shpresës së mirë

— Guva e Çlodhjes është akoma shumë larg, — tha Andon Babiku, me vështrim të pikëlluar nga mali që po e mbyste mjegulla, duke treguar me pëllëmbën e rreshkur qafën midis dy majave, ku kalonte rruga e kthimit për në atdhe.

— Mbrëmja duhet të na zërë patjetër në Guvën e Çlodhjes, — shtoi pas pak me zë të dredhur. Rregulloi saraposhin e kozintë mbi vithet e kalit, tundi kokën pa kuptim dhe picërroi sytë për një çast. Vështroi i pikëlluar kafshën dhe i kaloi dorën nën qafë, poshtë kokallave të gjoksit, mprehur nga dobësia. U përkul, i shkoi dorën mbi kofshë dhe gishtat i prekën në copëzat e akullit që ishin formuar në brezin e qimeve mbi thundër. Dora e qymyrxiut të vjetër digjej zjarr dhe kristalet e akullit filluan të shkrinin pikë-pikë në tokën e ngrirë.

Drejtoi trupin me mundim dhe u mbështet krejt i pafuqishëm pas samarit.

— Për rrugë të vështira e të gjata duhet të kesh mushkë, — tha duke vështruar diku përpara në rrugën që gjarpëronte. — Kali është vërtet kafshë e zgjuar, por halli se qorrolliset nga pakujdesia. Mushka është e shkathët, si dhi. Edhe për të ngrënë, ha më pak... — U mbush fort me frymë. Mbylli sytë dhe, duke bërë kryqin, tha me zërin gati të ngjirur e pa jetë:

— Do perëndia dhe kthehemi gjallë në shtëpi...

— Kurse unë them se Doriu është i fortë si mushkë, — i tha i biri, gjithë duke mbllaçitur një copë bukë të zezë. — Doriu ynë është kalë i fortë e gjithnjë ka udhëhequr karvanin. Edhe malet e Pindit i ngjiti si ndonjë mëz i ri. Doriu ynë...

Djali dëshiroi të shprehte edhe diçka tjetër për zotësinë e kalit, por atë çast të atin, duke u munduar të shtrëngonte litarin në kaptell të samarit, befas e mbyti kolla. Djali futi shpejt copën e bukës në xhep dhe kapi të atin për krahësh. Në fytyrën e tretur të qymyrxhiut të vjetër mëngjesi i ftohtë e me ngricë kishte pudrosur majëzat e qimeve mbi mjekër, strehën e kapelës, qerpikët e përcëlluar nga afshi i kaminave dhe supet e palltos së zezë. Ai u tremb kur i ati u lëshua krejt i pafuqishëm në krahët e tij. Frika iu shtua edhe më, kur një vijë e hollë gjaku i rrodhi mbi sinjakun e mjekrës. Kjo vijë gjaku spikaste tani me ndriçim të beftë, drithërues. Djali ktheu kokën në anën tjetër. Rruga e kthimit për në atdhe ishte e mundimshme pikërisht midis atyre dy majave. Po aty ishte edhe Guva e Çlodhjes. Ai ki-

shte fjetur një natë në atë guvë mali bashkë me fshatarët e tij para katër vjetësh, kur ishte nisur për në kurbet. Ishte munduar ta mbante mend rrugën, duke fiksuar në kujtesë çdo hollësi, çdo burim, çdo shteg të rrezikshëm. Mundohu ta mbash mend këtë rrugë, i kishte thënë i ati që atëherë. Rruga e kthimit për në atdhe doemos duhet mbajtur mend.

Djali vështroi një copë herë në atë drejtim. Derisa të shkoje prapa atyre majave të mprehta të maleve, duheshin edhe katër ditë rrugë nëpër shtigje të vështira malore, në dhé të huaj. Malet ishin të thepisura, edhe shkëmbinjtë po ashtu, ja, një-lloj si kjo streha e çapëlyer e kapelës së t'et; edhe shtigjet të ngushta, si këto supet e tij, mbuluar me pallton e vjetër e të arnuar... edhe gjoksi, që i gërgërit si ujëvarë mali...

E uli të atin pranë zjarrit dhe i dha pagurin me çaj të nxehtë. Andon Babiku piu disa gllënjka. Një curril i hollë i rrodhi nëpër mjekër dhe u shkëri sinjaku, u zbut edhe vija e gjakut. Në sytë e djalit kjo vijë gjaku mbeti si një hark i zjarrtë vezullues, apo si një gjurmë rrufeje në qiellin e zi të natës. Djalit padashur i rrodhën dy pika lot të nxehtë, që i fshehu nga vështrimi i t'et.

— Nisemi; Maqo? — pyeti pak më vonë Andon Babiku, duke fshirë mjekrën me mëngën e arnuar.

— Nisemi, baba... A je pak më mirë?

Buzët e t'et u drodhën. Ato i mbante të mbledhura përbrenda nga kafshimi prej dhembjes. Djali e ndihmoi të hipte në kalë. Ai gjithnjë e kishte ndihmuar këto ditët e fundit për të hipur kalin. Kishin kaluar pesë ditë rrugë dhe përpara syve të

Maqos silueta e babait ishte lëkundur sipas ritmit të hapit të kalit. Kishte filluar ngjitja e malit dhe shtegu i virgjër, dalë ashtu nga dimri, gjarpëronte gati i pafund. Doriu ecte me mundim nëpër të dhe kalorësi i tij, që rënkonte orë e çast, gjente kohë të thoshte herë pas here:

— Ec, Dori, ec, o xhan...

Maqoja ktheu edhe një herë kokën pas dhe pa zjarrin që kishte mbetur poshtë, aty rrëzë malit, duke tymuar. Zjarri në këto ditë e net të ftohta të fundit të marsit kishte qenë jetëdhënës. Në prushin e tij kishin thekur bukën e zezë, çajniku cicëronte si një zog i mardhur nga acari, dhe tryeza më e varfër shtrohej në heshtje mbi gjunjët e rraskapitur nga lodhja.

Maqoja nuk ishte më shumë se 18 vjeç. Kishte tipare të mprehta si të babait dhe sy të kaltër si të nënës. Në ballin e drejtë, nën balluket e përcëlluara nga afshi i kaminave, i kishin dalë rrudhat e para. Kishte qenë vetëm 15 vjeç atëherë kur la fshatin e lindjes e përkëdheljet e nënës dhe papritur ishte rritur e burrëruar. Katër vjet me radhë ishte çuar nga gjumi herët në mëngjes dhe, ngrënë e pa ngrënë tasin me trahana, kishte nxjerrë kalin nga vatha e ishte nisur përperjetë malit, bashkë me dy moshatarë, Vanin e Petritin. Përmes thirrjeve të shokëve që nxitnin kuajt, ëndërimi i tij herë-herë merrte krahë dhe ai ndiente kënaqësinë më të madhe. Ishte një ëndërim që buronte gjithnjë nga shpresa e mirë për të nesërmen. Pas këtij ëndërimi ishte kapur fort. Gjumi i dilte shpeshherë natën. Mbante vesh gërhimat e qymyrxhinjve, përçartjet e mosha-

tarëve, gjëmimin e malit në dimër, kërcitjet e aheve që thyheshin nga pesha e dëborës a nga stuhia dhe pëshpërimat e erës nëpër hatullat e konakut, po mbi gjithçka mbizotëronte shpresa e mirë që i trokiste në zemër. Ajo shpresë ishte e lidhur me atë copëz tokë që vite me radhë kishte ushqyer familjen e tij. Por tani ajo ishte në duart e Tosun agait. Pikerisht për të atë e bir kishin marrë rrugën e kurbetit, që ajo të bëhej përsëri e tyrja.

— Kur do të kthehemi në shtëpi, baba? — kishte pyetur një mbrëmje të atin. Maqoja nuk kishte për ta harruar kurrë vështrimin e t'et. Kishin disa muaj që punonin maleve dhe Andon Babiku e kishte vështruar djalin me dyshim, me një vështrim të egër, që një çast më vonë iu thye nga dhembshuria atërore.

— Do të ikim një ditë, — i kishte thënë me zë të dredhur. — Ja, sa të mbledhim ca pará. Ti e di që kemi lënë peng selishtën? Tosun agai e kërkon borxhin deri më një. T'ia paguajmë borxhin atij qeni dhe selishta ka për të qenë përsëri jona. Pastaj do ta plugojmë e do të mbjellim nga të gjitha: misër, fasule, ca kunguj, patate... Nga të gjitha do të mbjellim... Tosun agai është shpirtkazmë. Edhe kamatën e ka rritur si ka dashur. Po ti mos u mërzit, selishtën përsëri do ta marrim...

Dhe Maqoja nuk pyeti më se kur do të ktheheshin. Ëndërrimi u kthye papritur në pritjen e heshitur e të gjatë. Edhe dy moshatarët e tij, Vani e Petriti, po ashtu ëndërronin. Gjithkush me veten e vet. Mblidheshin shpesh të tre, larg qymyrxhinje

të moshuar, dhe plotësonin me fantazi ëndërrimin e njëri-tjetrit. Gjithçka e shokut pëlqej. Ata harronin lodhjen e ditës për një çast dhe në fytyrat e tyre lodronte një buzëqeshje e ëmbël. Vanit gjithnjë i plasaritëshin buzët dhe dregëzat i çaheshin sa herë që buzëqeshte. Buzëqeshja e një buzëplasiuri! Fytyra e tij ngërdheshej nga dhembja aq kohë sa vazhdonte buzëqeshja. Mblidheshin kokë më kokë dhe vështronin pëllëmbët e shoshoqit. Të dukej sikur nëpër plasaritjet e tyre kërkonin të shihnin fatin e vet. Pastaj, me gishtat e sakatuar i nxirrin njëri-tjetrit gjembat e spicat. Ato çaste bëheshin më hijerëndë se kurrë dhe ktheheshin në kornak kokulur, të heshtur, me zemrën të përvëlur nga malli për fshatin, për nënat, motrat e vëllezërit.

Dhe ëndërrimi tulatej në pritjen e gjatë...

— Ec, Dori, ec, o xhan...

Andon Bibiku ktheu kalin më të djathtë, vëzhgoi kryqëzimin e shtigjeve dhe e nxiti kafshën në monopatin lakadredhës. Në zërin e t'et, kur i foli kalit, Maqoja zbuloi gjallëri. Gjithnjë pas kollitjes zëri i gjallërohej për një çast, pastaj ai fërkonte mjekrën, dhe fytyrën e tretur e kthente nga i biri.

— Sa të sosim në shtëpi, do ta lëmë Doriun të pushojë, — tha me keqardhje. — Edhe për të ushqyer, do ta ushqejmë mirë. Pranvera që po vjen, do të ketë mjaft bar të gjelbër... Pastaj do të plugojmë selishtën... Nga të gjitha do të mbjellim: misër, patate, ca kunguj...

Këto fjalë Maqoja i kishte dëgjuar shpesh dhe, sa herë i dëgjonte, i çelej fytyra, rrudhat e holla

që i mbushnin ballin i shuheshin sakaq, zemra i trokiste shpejt, gjymtyrët e lodhura i gjallëroeshin papritur.

Megjithëse shtegu i malit ishte i ngushtë, Maqoja nxitoi, eci përkrah kafshës dhe vështroi i etur fytyrën e t'et... Atij i kishte pëlqyer gjithnjë të dëgjonte për selishtën, për nënën, për vëllezërit e motrat.

— Selishta është vërtet arë e vogël, tre dynymë është, po misrin e bën të mirë. Edhe fasulet i bën të ëmbla, nga ato që ziejnë shpejt... Ec, Dori, ec, o xhan... Këtë pranverë do të mbjellim. Lumin e kemi afër, mbushim kovat dhe ujitim bimët. Fasulet do të kacavirren nëpër purteka të gjata. Patate, po t'i prashitim mirë, do të marrim nja 10 kuinalë. Patatja është edhe bukë, edhe gjellë... Tosun agai nuk ka të drejtë ta presë atë gorricën në fund të arës. Aty do të çlodhemi në drekë, aty ka për të ardhur dhe nëna jote, e gëzuar, me misërniken e ngrohtë në dorë... Pa edhe do të tundim ndonjë çikë dhallë dhe... lum si ne që kemi tani selishtën tonë, ka për të thënë nëna jote. Hambarin do ta mbushim plot... Ua-ua, çfarë kunguj qenkan bërë këtu!... Tani që kemi tokën tonë, unë nuk do t'ju lë të shkoni më në kurbet, do të thotë ajo... Ec, Dori, ec, o xhan...

Zëri i Andon Babikut ishte gjallëruar edhe më shumë nga ndjenja e shpresës së mirë. Edhe kolla, edhe gurgullima në gjoksin e dërrmuar kishin reshur për një çast. Tani në fytyrën e tij buzëqeshja e

trishtuar po bëhej më shprehëse. Ai sodit shpatin e thepisur të malit dhe thotë diçka për mjegullën që po bëhet më e dendur. Maqoja ende vazhdon të ecë përkrah kalit, vështron edhe më i etur fytyrën e t'et, kur befas shikon një pikë lot që i shket nëpër qerpikët e përzhitur e që sakaq Andon Babiku kthen kokën në anën tjetër. Nuk do që i biri t'ia shikojë atë pikë lot që u shkri sakaq me sinjakun.

— Edhe pak dhe arrijmë në Guvën e Çlodhjes. Dita po mbaron. Guva e Çlodhjes në dimër është e ngrohtë. Aty e kalojnë natën gjithë kurbetçinjtë që rrahin këtë rrugë. Ndezim zjarr të madh, ziejmë çaj dhe nesër në mëngjes nisemi herët. Pas dy ditësh do të shohim Gramozin tonë, mbuluar krejt me dëborë. Dije nga unë: Gramozi është babai i dëborës. Pastaj do duket Morava, është mali më i bukur në botë. Në shpatin e tij është fshati ynë. Hajde-hajde, kur të dalin të na presin nëna jote, vëllezërit, motrat... Dhe ti të qëndrosh burrë! Nuk duhet të qash! Po qave, të tallin shokët. Një qymyrxhi i vërtetë nuk loton kurrë në sy të njerëzve!...

Djali nxitoi, kapi kalin për kapistre dhe vazhdoi të dëgjonte.

— Pas bregut të lumit është selishta jonë... Tosun agai nuk e pret që të kthehemi kaq shpejt... Ah, qeni, qeni! Zemërzi dhe dhelpër! Ti nuk duhet të kesh frikë nga Tosun agai, biro!...

Tha kështu e u kthye i tëri nga i biri. Pika e lotit ishte bërë më e madhe. Mjekra iu drodh. Kolla e ngacmoi dhe përsëri një curril i hollë gjaku i rrodhi përmbi kaptellin e samarit. Këtë herë nuk e hoqi vështrimin nga i biri. Edhe rënkim nuk nxori: